

Irak Türkmen Folklorundan Kerkük Ağzına

Önder SAATÇI
kerkuklu7@hotmail.com

Sosyal çevrede uzun bir süreçte elde edilen bilgiler nesillerden nesillere aktarılarak bir yerden sonra “miras”a dönüşür ki biz bu mirasa “folklor” diyoruz. Folklor içinde dil ürünleri de vardır ve bunlar bazen bir deyim, bazen bir kalıp söz, bazen bir yemin sözü, bazen de bir atasözü, ninni, mani, vb. hâlinde yaşatılarak milletin dil hazinelerini oluşturur. Bu bakımdan pek zengin olan Kerkük ağzındaki Türk dili hazineleri çok ilgi çekici ve değerli verimleri barındırır.

Çocukluk yıllarımızda Kerkük'te, çevremdeki insanlardan duyduğum her bir söz benim için fazlasıyla dikkat çekiciydi. Mesela, ninemin yaramazlıklarımıza bir had getirmek için sık sık kullandığı bir söz vardı: İndi **degirmançı geli** (Şimdi değirmenci gelir). Onun, uyarı olsun diye sarf ettiği bu söz bizim yaramazlık şevkimizi âdeta kamçılardı. Meğer ninem demek istemiş ki değirmenci değirmende buğdayı, arpayı dövdüğü gibi sizi de döver. Değirmenci de annem oluyordu tabi. Ninem, bu sözleriyle hem mecaz-ı Mürsel hem de istiare sanatını uyguladığının farkında mıydı acaba? Yine nineme göre bizim gibi, yerinde durmayan, afacan çocukların **götünde kurt var**'dı. Bu sözü bir gün ben de oğluma söyledim;

o da benim bir zamanlar yaptığım gibi gülüp geçti.

Ninemin günleri de Kerkük günleriydi. Ona göre pazartesinin adı **peğember** (peygamber), perşembenin adı ise 'ëli (Ali) idi. İki cihan güneşinin adını, doğduğu güne vermek onu anmanın bir vesilesi miydi acaba? Bunu düşünmeden edemiyorum. Peygamber efendimizin en yakınında bulunan Hz. Ali'nin de Müslümanların kalbindeki yeri bir gün adıyla ebedileştiriliyor muydu, kim bilir? Yoksa, dini hayatının her anında yaşayan ve yaşatan bir toplumun virdizebanı da böyle mi olsa gerektir?

Çocukluğumda kendisiyle haşır neşir olduğum diğer bir yakınım da büyük halamdı. Ona hepimiz “Bacı” derdik. Bacı'ya bir gün örümcek yuvasını gösterip ne olduğunu sorduğumda, **cülhe yuva edip**(Örümcek yuva yapmış) cevabını aldım. Kerküklülere göre örümcek bez dokuyucusu olan çulhaya benzermiş ve ona bu ad layık görülmüş. Dolu yağdığında da Bacı, **qëri muncığın sayırı** (Yaşlı kadın boncuklarını sayıyor)derdi. Demek ki yaşlı kadın boncuklarını sayarken oradan oraya aktarıyor, bazıları da dolu hâlinde yeryüzüne düşüyordu. Çok yüksek yerlerden atlayıp da nasıl hiçbir şey olmamış gibi

yoluna devam eden kedilerin bu hâlini Bacı'ya sorduğumdaysa bana verdiği cevap, **pisigin yeddi rühi var**(Kedinin yedi ruhu var) olmuştu.

Kerküklü her sözünde samimidir. Samimi olanlar da karşısındakilerden kendilerine inanılmasını beklerler. Bu yüzden muhatabını inandırmak isteyen her Kerküklünün ağzından yemin eksik olmaz. Türlü türlü yeminler vardır Kerkük'te. Kimi yüce Mevla'ya yemin ederken kimi anasının babasının canı için, kimi bir kardeşinin canı için kimi de Kur'an-ı Kerim hakkı için, Peygamber Efendimiz, Hz. Ali ve on iki imam canı veya başı için yemin eder. Bazıları da muhatabının canına veya başına yemin eder. Bu sözlerle Kerküklü demek ister ki eğer sözümde samimi değilsem, yalan söylüyorsam bu mukaddes değerleri çiğnemiş olayım. İşte Kerküklülerin yeminlerinden bir demet: **Alla vekil**(Allah vekilim olsun), **Qur'en Heqqiyçi** (Kur'an-ı Kerim hakkı için), **peğember başıyçı** (peygambere kasdetmiş kadar suçlu olayım), İmam 'ëli (Ali), İmam Abbas, **Adnan canıyçı, başıyçı** (senin başın için), **canıyçı** (senin canın için),... Böylesine samimi bir gönül taşıyan Kerküklü karşıdan gelen ricalara da hiç tereddüt etmeden şu sözlerle karşılık verir: **gözüm istine, başım istine, baştan göz**

